

Innhold

Kapittel 1

Kvalitet, kapasitet og relevans	15
<i>Nicoline Frølich, Elisabeth Hovdhaugen og Lars Inge Terum</i>	
1 Hvorfor høyere utdanning?	16
2 Utdanningsreformer som politisk virkemiddel	16
3 Dimensjonering og rekruttering – grunntema i utdanningspolitikken	17
4 Studie- og arbeidslivet – et spørsmål om mer enn relevans	18
5 Bokas kapitler	18

Kapittel 2

Lærerutdanning som høyere profesjonsutdanning	25
<i>Petter Aasen og Tine S. Prøitz</i>	
1 Kapitlets tema	26
2 Den aktuelle situasjonen	26
3 Lærerutdanning i et historisk perspektiv	28
4 Dualismen i lærerutdanningen	29
5 Legitimeringen av nye reforminitiativ	31
6 Kunnskapsløftet som styringsreform	32
7 Sentrale elementer i den nye lærerutdanningen	35
8 Kvalitet og relevans i lærerutdanningen som høyere profesjonsutdanning	37

Kapittel 3

Styring, organisering og ledelse i høyere utdanningspolitikk	40
<i>Ivar Bleiklie og Nicoline Frølich</i>	
1 Innledning	40
2 Offentlig politikk for styring, ledelse og organisering i høyere utdanning ...	42
3 Strategisk ledelse av lærestedene som organisasjoner	48

4	Universiteter og høyskoler – strategiske aktører?.....	52
5	Konklusjon.....	54

Kapittel 4

Læringsutbytte som styringsredskap for ledelsen i høyere utdanning .....

Joakim Caspersen og Nicoline Frølich

1	Introduksjon	59
2	Hva er læringsutbytte i høyere utdanning?.....	60
3	Læringsutbytte som ledelsesverktøy i høyere utdanning.....	61
4	En instrumentell tilnærming til faglig ledelse	62
5	Et institusjonelt syn på faglig ledelse	63
6	Ulike perspektiver – ulik forståelse	63
7	Metode.....	64
8	Hva anses å være formålet med læringsutbytte?	64
9	«Som om vi ikke bryr oss om læring!» Hvordan LU brukes i ledelsens arbeid	65
10	«I alle fall må det se ut som en gulrot» – forutsetningene for at LU skal virke	67
11	Tradisjonelle studenter, endrede lærere – Hvordan brukes resultatinformasjonen?	69
12	Faglige og profesjonelle forskjeller.....	71
13	Faglig ledelse i høyere utdanning.....	74
14	Oppsummering	77

Kapittel 5

Utviklingen av universitets- og høyskolesystemet i et europeisk perspektiv

Svein Kyvik

1	Innledning.....	80
2	Desentralisering av høyere utdanning	82
3	Regionalisering av høyskolesektoren	85
4	Institusjonell drift i høyskolesektoren	87
5	Avslutning	91

Kapittel 6

Støtteenhet, grunnenhet eller utfører? .....

Svein Michelsen og Agnete Vabø

1	Introduksjon	95
2	Perspektiver på instituttet	96
3	NPM og bedriftsmodellen	103
4	Medbestemmelse og demokrati	104
5	Omstilling av organisasjonsstruktur.....	104

	<i>Instituttet som bærer av studiestruktur</i>	
	- sentrale utviklingstrekk og dynamikker	106
	<i>Instituttet som bærer av forskningsfelleskap</i>	
	- sentrale utviklingstrekk og dynamikker	106
6	Et mer fleksibelt organiseringsprinsipp?	108
7	Konklusjoner	110

Kapittel 7

	Akademisering, kvalitet og relevans	114
--	--	-----

Debatten om utdanningene til velferdsstatens profesjoner

Lars Inge Terum og Jens-Christian Smeby

1	Innledning.....	114
2	Akademisering	115
	<i>Bakteppe</i>	116
	<i>Omstridt fenomen</i>	116
	<i>Opplegg</i>	118
3	Fra yrkesutdanning til høyere utdanning	119
	<i>Ottosonkomitéen</i>	120
	<i>Økt fagsentrering</i>	121
	<i>Nei til assistentutdanninger</i>	121
	<i>Enhetlige utdanninger</i>	122
	<i>Distriktshøgskolene – en spydspiss</i>	123
	<i>Strid om kunnskapssynet</i>	124
	<i>De nye statlige høyskolene</i>	126
	<i>Mer forskning</i>	127
	<i>Mindre praksisopplæring?</i>	128
4	Akademisering, relevans og kvalitet.....	129
	<i>Enhet og sammenheng</i>	129
	<i>Fag eller yrkesorientering?</i>	131
	<i>Forskning og vitenskapeliggjøring</i>	133
	<i>Utdannernes rolle og kompetanse</i>	136
5	Avslutning	137

Kapittel 8

	Høgskule i distrikt – eit vilkår for å skaffe nok arbeidskraft?	144
--	--	-----

Kåre Heggen

1	Del av ei lenger historie	145
2	Rekrutteringa til høgere utdanning	148
3	Rekrutteringa frå høgskulane.....	150

4	Rekrutteringsmønster	151
	<i>Lokal rekruttering til høyskulane</i>	151
	<i>Kva skjer med dei lokale studentane?</i>	153
	<i>Kva skjer så med dei studentane høyskulane klarer å hente utanfrå?</i>	153
	<i>Kva skjer med dei som reiser ut for å studere?</i>	154
	<i>Eit samla bilete</i>	155
5	Diskusjon	155

Kapittel 9

Retningsvalg i høyere utdanning – hvor langt faller eplet fra stammen? 162

Håvard Helland og Øyvind Wiborg

1	Utdanningsekspanasjon og sosiale utdanningsforskjeller	162
2	Selvrekruttering	165
	<i>Mulige grunner til selvrekruttering</i>	165
	<i>Data og analytisk strategi</i>	169
3	Trender i selvrekruttering de siste 30 årene	170
	<i>Varierer selvrekruttering etter prestisje og nivå på utdanningen?</i>	171
	<i>Er det forskjeller mellom utdanningsretninger med samme prestisje og nivå?</i> ...	173
4	Diskusjon & konklusjon	179
	Figurvedlegg	183

Kapittel 10

Karakterer, opptakskrav og lærerrekruttering 185

Mari Lande With og Arne Mastekaasa

1	Innledning	185
2	Tidligere forskning om rekruttering til lærerutdanning og læreryrket	187
3	Data	189
4	Rekruttering til lærerutdanning	190
	<i>Utviklingen i søkertall fra 1996 til 2013</i>	190
	<i>Utviklingen i inntakskvalitet</i>	192
5	Inntakskrav og gjennomstrømning	195
6	Inntakskravet og karakterer i lærerutdanningen	197
7	Diskusjon og konklusjon	199

Kapittel 11

Læring i høyere utdanning. Om forholdet mellom identitet, kunnskap og læring 203

Anton Havnes

1	Utgangspunktet	203
---	----------------------	-----

2	Høyere utdanning – et sted å lære og utvikle seg	206
3	Læring som mestring av studiesituasjonen	207
4	Læring som foregripelse	209
5	Psykososial utvikling.....	210
6	Kognitiv-strukturell utvikling.....	212
7	Læring i høyere utdanning – faglige og sosiale utfordringer	215
8	Profesjonsutdanninger – sammensatt kunnskapsbase og kompleks tilhørighet.....	216
9	Identitet, identitetsutvikling og læring.....	218
10	Identitet	221
11	Utvikling av profesjonsidentitet – å foregripe mulige identiteter.....	222
12	Læring og identitetsutvikling – særegent for profesjonsutdanningene eller generelt trekk ved læring i høyere utdanning?	224
13	Noen problemer knyttet til identitetsdanning og læring i høyere utdanning	225
14	Avslutning	226

Kapittel 12

Studiegjennomstrømning – hva kan forklare forskjeller

i fullføring mellom ulike bachelorutdanninger? .....

Elisabeth Hovdhaugen og Nils Vibe

1	Innledning.....	230
2	Hvordan måle gjennomføring.....	231
3	Tidligere forskning på gjennomstrømning og studiemobilitet.....	233
4	Ulik fullføringsgrad i bachelorutdanninger	234
5	Avslutning	241

Kapittel 13

Studiefinansiering – lærepenger eller lommepenger? .....

Vibeke Opheim

1	Innledning.....	246
	<i>Lånekassen: Bakgrunn, utvikling og dagens støttesystem .....</i>	247
	<i>Prinsipper for velferdssystemet .....</i>	249
	<i>Studiestøtte i utvikling: Offentlige utredninger, forslag og endringer .....</i>	250
	<i>Første offentlige utredning om støttesystemet .....</i>	250
	<i>Andre offentlige utredning: Leve og lære .....</i>	251
	<i>Tredje offentlige utredning: Nyttige lærepenger .....</i>	252
	<i>Kvalitetsreformen i høyere utdanning: Endringer i studiestøtten .....</i>	254
2	Studier av Lånekassen og studentenes opptak av studiestøtte	257
	<i>Lånekassens 50 års-jubileum .....</i>	257

	<i>Tar alle studenter opp like mye studielån?</i>	259
	<i>Dekker studiestøtten fra Lånekassen studentenes økonomiske behov?</i>	261
3	Studiestøtte i andre land – likheter og forskjeller.....	263
	<i>Støttesystemer utenfor Norden: Andre prinsipper for støtte?</i>	263
	<i>Sammenliknende analyse av støttesystemer i seks europeiske land</i>	265
4	Avslutning	268

Kapittel 14

	Heltidsstudenten – et utdatert ideal?	273
--	--	-----

Bjørn Stensaker og Berit Karseth

1	Innledning.....	273
2	Norske studenter – hvem er de og hva gjør de?.....	274
3	Lærestedenes tilrettelegging for heltidsstudier	277
	<i>Mer strukturerte studieløp?</i>	278
	<i>Mot enda mer standardisering?</i>	280
4	Hva er problemet?	281
5	Behov for nytenkning.....	282

Kapittel 15

Fører «mastersyke» til overutdanning?

	Om overgang fra studier til arbeidsliv	288
--	---	-----

Liv Anne Støren

1	Bakgrunn.....	288
	<i>Problemstillinger</i>	289
	<i>Tidligere forskning</i>	290
2	Arbeidsmarkedssituasjon og tallet på nyutdannede.....	295
	<i>Overutdanning i ulike faggrupper</i>	297
	<i>Bruk av kunnskap og ferdigheter i jobben</i>	304
3	For mange og feil mastere? Avslutning og diskusjon	306

Kapittel 16

	Studentenes vurderinger av utdanning og lærested	312
--	---	-----

Jannecke Wiers-Jenssen

1	Representasjon og markedsrett.....	313
2	Studentundersøkelser	314
	<i>Lærestedenes studentundersøkelser</i>	314
	<i>Nasjonale undersøkelser</i>	316
	<i>Internasjonale undersøkelser</i>	318

3	Hva mener studenter og nyutdannede om utdanningen sin?	320
	<i>Kandidatundersøkelsen</i>	320
	<i>Studentundersøkelser</i>	324
	<i>Hovedtrender i resultatene</i>	325
4	Bør man lytte til studentene?	327
5	Hvilke konsekvenser kan studentundersøkelser ha?	329
	Forfatterbiografier	333
	Register	339